

βάλῃ τὴν Κακίαν, ὡς καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται νὰ καταβάλῃ ἀκόμη καὶ τὸ πανίσχυρον σῶμα.

Ἐορτάζουσα ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὴν τριακοστὴν πέμπτην ἐπέτειον τοῦ εὐστόχως χαρακτηρισθέντος «ΟΧΙ» τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου, ἀνέθεσε, κατ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν κ. Γεώργιον Μιχαηλίδην - Νουάρου νὰ ἐξάρῃ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1940.

Ὁ κ. Γεώργιος Μιχαηλίδης - Νουάρου παρακαλεῖται ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὸ βῆμα.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΟΥ 1940

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ

Τριανταπέντε χρόνια συμπληρώνονται ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς 28^{ης} Ὀκτωβρίου 1940, κατὰ τὴν ὁποία σύσσωμος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἄρχισε τὸν μεγάλον, τὸν ἡρωϊκόν, τὸν ἐπικὸν ἀγῶνα του κατὰ τοῦ ἰταλογερμανικοῦ φασισμού. Στὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ στὴν παγκόσμια ἱστορία, ἡ 28^η Ὀκτωβρίου 1940 κατέχει μιὰ ξεχωριστὴ θέση, γιατί συμβολίζει τὴ νίκη τοῦ δικαίου ἔναντι τῆς ὀμῆς βίας, τὸ θρίαμβον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐψυχίας κατὰ τῶν τυφλῶν δυνάμεων τῆς βαρβαρότητας. Σὲ μιὰ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ὅλες σχεδὸν οἱ χῶρες τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης εἶχαν λυγίσει ἢ παραλύσει ἀπὸ τὸ φόβον τῶν σιδηρόφρακτων στρατιῶν τοῦ ἄξονος Βερολίνου - Ρώμης, μόνος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶχε τὸ σθένος νὰ ὀρθώσῃ τὸ ἀνάστημά του, νὰ ἀντιταχθῇ μὲ ἀποφασιστικότητα κατὰ τῶν ἐγκληματικῶν σχεδίων τῶν ὑπόυλων ἐχθρῶν του καὶ νὰ χαρίσῃ στοὺς δημοκρατικοὺς λαοὺς τὶς πρῶτες ἐλπίδες τῆς τελικῆς νίκης.

Τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας εἶναι πασίγνωστα καὶ προκάλεσαν τὸν ἀνεπιφύλακτον θαυμασμὸν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἡγετῶν τοῦ ἐλευθέρου κόσμου.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ὄχι μόνον δὲν ἐλύγισε ἐμπρὸς στὴν ὕλική ὑπεροχή τοῦ ἀντιπάλου του, ἀλλὰ κατώρθωσε σὲ ἐλάχιστο χρόνο νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἐπιτιθέμενο σὲ ἀμυνόμενο, νὰ τὸν καταδιώξῃ σὲ μεγάλο βάθος μέσα στὴν Ἀλβανία καὶ νὰ γράψῃ νέες σελίδες ἀνυπέρβλητης δόξας, ποὺ θὰ ἀκτινοβολοῦν πάντα στὶς δέλτους τῆς ἱστορίας ὡς ἓνα φωτεινὸ μετέωρο, ὡς ὑπέροχο δίδαγμα, ὡς αἰώνιο μνημεῖο ὑψηλοῦ φρονήματος, αὐτοθυσίας καὶ ἰδεαλισμοῦ.

Οἱ ἠθικὲς συνέπειες τοῦ ὑπέροχου αὐτοῦ ἀγώνα τοῦ 1940, ποὺ ἄρχισε δέκα ὀκτὼ μόλις χρόνια μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή, ὑπῆρξαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι μεγάλες καὶ ἀνυπολόγιστες.

Πρὶν ἀπὸ τὸ 1940 τὴν ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐβάρυνε ἡ σκιά τῆς Μικρασιατικῆς τραγωδίας τοῦ 1922, ἡ ὁποία καὶ ἂν δὲν μπορῆ νὰ ἀποδοθῆ στὴν ἤττα τοῦ στρατοῦ μας, εἶχε πάντως προκληθῆ ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ ἠθικὴ κρίση, ἀπὸ τὴν ἠθικὴ κόπωση τῆς παλαιότερης γενεᾶς.

Ἐξ ἄλλου, στὸ διεθνὲς πεδίο, ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπιζόταν ὡς μικρὸ βαλκανικὸ κράτος, ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ τὴν πτώχεια καὶ τὴν κακοδιοίκηση, ποὺ προέβαλλε τὴν προγονικὴ του δόξα, ἀλλ' ἦταν ἀνίκανο νὰ ἐξαρθῆ πάνω ἀπὸ τὸν περιορισμένο κύκλο τῶν καθημερινῶν φροντίδων του.

Μὲ τὸν ἀγώνα τοῦ 1940 ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατώρθωσε νὰ ἀνατρέψῃ ὀλοκληρωτικά, νὰ ἐξαλείψῃ γιὰ πάντα τὴ θλιβερὴν αὐτὴν εἰκόνα. Στὸ ἐσωτερικὸ πεδίο ὁ ἀγώνας τοῦ 1940 ἀναπτέρωσε τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ μας, ἀναζωογόνησε τὴν αὐτοπεποίθησή του καὶ ἐπλημμύρισε τὴν ψυχὴ του μὲ μιὰ νέα πνοή, μὲ μιὰ νέα ὁρμὴ γιὰ τὴν ἐπιδίωξη ὑψηλῶν πολιτιστικῶν στόχων.

Στὸ διεθνὲς πεδίο ἡ Ἑλλάς κατέκτησε σημαντικὴν αἴγλη καὶ σεβασμὸ καὶ κατέλαβε ἀξιόλογη θέση μεταξὺ τῶν πολιτισμένων χωρῶν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀνανδρὴ ἐπίθεση τῶν Ἰταλῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸ 1940 ἔδωσε στὸν ἑλληνικὸ λαὸ τὴν εὐκαιρία νὰ δείξῃ τὶς ἀρετές του σὲ παγκόσμια κλίμακα καὶ νὰ ἀποσπᾷ τὴ γενικὴ ἀναγνώριση γιὰ τὴν

ἀξία καὶ τὸ δυναμισμό τῆς χώρας μας, γιὰ τὴ συμβολή της στὴν προαγωγή τῆς διεθνοῦς τάξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλλήνος, πὸν τόσον ἔχει δυσφημισθῆ στὸ ἐξωτερικό, λόγῳ τῆς ἐλλιποῦς μορφώσεως τῶν πρώτων Ἑλλήνων μεταναστῶν, ἔγινε τώρα σεβαστό. Οἱ Ἑλληνες τῆς διασπορᾶς μποροῦν τώρα νὰ εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὴν καταγωγή τους καὶ νὰ ἐπικαλοῦνται ὄχι μόνο τὶς περσικὰς τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς νεώτερης Ἑλλάδος.

Ἐν συνόψει, μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1940 ἡ Ἑλλὰς κατέλαβε δικαιοματικά στὸ στίβο τῆς διεθνοῦς κοινωνίας τὴ θέσιν πὸν πράγματι τῆς ἀνήκει, θέσιν τὴν ὁποία ἀμφισβητοῦσαν παλαιότερα ὄχι μόνο οἱ ἐχθροὶ της, ἀλλὰ πολλὰς φορές καὶ οἱ φίλοι της. Ἡ χώρα μας ἀναγνωρίσθη διεθνῶς ὡς ἓνα μικρὸ ἀλλὰ γενναῖο ἔθνος, πὸν εἶναι πρόθυμο νὰ ὑποβληθῆ σὲ κάθε θυσία γιὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς τιμῆς του καὶ νὰ ἀγωνισθῆ ἀνιδιοτελῶς γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Πολλοὶ φιλόσοφοι τῆς ἱστορίας διδάσκουν ὅτι τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι μοναδικὰ καὶ ἀνεπανάληπτα καὶ ὅτι κάθε ἱστορικὴ ἐποχὴ ἔχει τὴ δική της φυσιογνωμία, πὸν διαπλάσσεται ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε παραλλάσσουσα πλοκὴ τῶν διαφόρων παραγόντων, οἱ ὅποιοι συμβάλλουν στὴ διαμόρφωσιν τοῦ ροῦ τῆς ἱστορίας. Παρ' ὅλην ὅμως τὴ μοναδικότητα καὶ τὸ ἀνεπανάληπτο τῶν ἱστορικῶν περιστατικῶν, ἡ ἱστορία, ὅπως ἔλεγε ὁ φιλόσοφος Μάρκος Ρενιέρης, «δὲν εἶναι σωρὸς γεγονότων σωρευθεὶς ἀπὸ τῆς τύχης τὴν τυφλὴν χεῖρα». Τὰ ἱστορικὰ γεγονότα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τυφλῆς τύχης, ἀλλ' εἶναι συνέπεια τῆς συλλογικῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἐλλόγου δράσεως τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, κάθε ἀπόφασις, κάθε στάσις, κάθε κίνησις τῶν λαῶν, πὸν δροῦν στὴν ἱστορία, ἔχει πάντοτε κάποιον νόημα καὶ σκοπὸ, πὸν ἀποκαλύπτεται, ἐὰν ἐρευνήσουμε τὰ βαθύτερα αἷτια καὶ ἰδανικά, πὸν ἐμπνέουν καὶ καθοδηγοῦν τὸ λαὸν κατὰ τὴ λήψιν τῶν ἀποφάσεών του καὶ τὴν προσπάθειαν τῆς πραγματοποιήσεώς των.

Οι απόψεις αυτές ισχύουν απόλυτα και για τὸν ἀγώνα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος. Ὄταν κατὰ τὰ ξημερώματα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 ὁ Ἴταλὸς δικτάτωρ ἐκοινοποίησε στὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησις τὸ ἰταμὸν τελεσίγραφόν του, ὅλοι οἱ Ἕλληνες μὲ μιὰ ψυχὴ, ἀκολουθώντας τὶς μακραίωνες παραδόσεις καὶ ἐπιταγὰς τῆς ἱστορίας τους, ἀντέταξαν ὁμόθυμα τὸ ἥρωϊκὸ «Ὅχι» στὶς ἀνανδρῆς ἀπειλὰς τοῦ Ἴταλοῦ δικτάτορα καὶ ἐπιστράτευσαν ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματός των, γιὰ νὰ ματαιώσουν ὀριστικὰ τὶς ἀνήθικες ἐπιδιώξεις τῶν Ἴταλῶν φασιστῶν καὶ τῶν Γερμανῶν συμμάχων τους. Ὁ ἀγώνας αὐτός, πὺν ὑπῆρξε συνέπεια τῆς συνειδητῆς βουλήσεως ὀλόκληρου τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἔχει γενικώτερη ἠθικὴ καὶ ἱστορικὴ σημασία καὶ ἀποτελεῖ ἓνα σημαντικὸ ἐπεισόδιον στὴν προαιώνια πάλη μεταξὺ τῶν δυνάμεων τοῦ φωτός καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους.

Γιὰ τὸ ἠθικὸ νόημα τοῦ ἀγώνα αὐτοῦ, γιὰ τὴν ἱστορικὴ του σημασία, ἄς μου ἐπιτραπῆ νὰ ἀφιερῶσω μερικὰς σύντομες σκέψεις. Βέβαια, τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι μεγάλο καὶ πολύπλευρο καὶ δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ἀναπτυχθῆ πλήρως στὰ πλαίσια τῆς σημερινῆς ὁμιλίας. Θὰ περιορισθῶ λοιπὸν νὰ ἐξάρω ὠρισμένες μόνο ἀπὸ τὶς πτυχές του.

Α. Κατὰ πρῶτον λόγον, ὅπως ἔχει τονισθῆ πολλές φορές, ὁ ἀγώνας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ στὸ μέτωπον τῆς Ἀλβανίας ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα μιὰ πτυχή τῆς μάχης τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, τῆς δικαιοσύνης κατὰ τῆς ὠμῆς βίας, τοῦ ἐλευθέρου φρονήματος κατὰ τῆς εὐτελείας καὶ τῶν ταπεινῶν ὑπολογισμῶν. Οἱ Ἕλληνες πολεμιστὲς καὶ ὀλόκληρος ὁ ἐλληνικὸς λαός, ἀντιμετωπίζοντας τὴν ὑπουλὴ ἐπίθεση τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας, εἶχαν ἀπόλυτη πεποίθησις στὸ δίκαιον τοῦ ἀγώνα, εἶχαν βαθειὰ πίστη ὅτι μάχονται γιὰ ἓνα ἱερὸ σκοπὸν, γιὰ ἓνα ὑψηλὸ ἰδανικόν. Ἡ ἱστορικὴ μνήμη καὶ οἱ παραδόσεις τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς εἶχαν ἐδραιώσει στὴν ψυχὴ τῶν πολεμιστῶν μας τὸ πάθος γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην. Στὰ στήθη τους ἔκαιγε ἡ ἱερὴ φλόγα πὺν ἐπιβάλλει τὴν θυσίαν σὰν μιὰ φυσικὴ συνέπεια τῆς ὑπάρξεως τοῦ

ἀνθρώπου ὡς πνευματικοῦ ὄντος καὶ ὡς μέλους τῆς ἐθνικῆς κοινότη-
τας. Καὶ ἡ ἱερὴ αὐτὴ φλόγα ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα τὸ βαθύτερο
αἴτιο τῶν ὑπερόχων κατορθωμάτων, τῶν ὑπερανθρώπων ἐπιτευγμά-
των τοῦ στρατοῦ μας στὴν Ἀλβανία.

Ἐὰν τώρα μεταφερθοῦμε στὸ ἀντίθετο στρατόπεδο, εἶναι εὐκόλο
νὰ διαπιστώσουμε ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν Ἰταλῶν πολεμιστῶν ἦταν κενὴ ἀπὸ
κάθε ἰδανικό, ἀπὸ κάθε ἠθικὴ ἀξία. Οἱ σκοποὶ τῆς ἰταλικῆς ἐκστρα-
τείας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν καθαρὰ ὑλιστικοί, ταπεινοὶ καὶ βασικὰ
ἀνῆθικοι, γιατί εἶχαν ὡς στόχο νὰ ὑποδουλώσουν ἓνα ὑπερήφανο λαό,
νὰ τοῦ στραγγάλισουν τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὴν ἐθνικὴν του ὄντοτητα,
γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν μωροφιλοδοξίαν τοῦ Μουσολίνι, τὸ ἀνεδαφικὸ
καὶ ἀνόητο σχέδιό του τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατο-
ρίας. Οἱ ἀνῆθικοι αὐτοὶ σκοποὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ συγκινήσουν τοὺς
Ἰταλοὺς μαχητές, οὔτε βέβαια νὰ συναρπάσουν τίς ψυχὰς τους. Τὰ
ἰταλικά στρατεύματα ρίχτηκαν στὴ μάχην κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀπλῶς
γιὰ νὰ συμμορφωθοῦν στὶς διαταγὰς τοῦ Μουσολίνι καὶ τῶν στρατη-
γῶν του, στὸ βάθος ὅμως τῆς ψυχῆς τῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν ὁ ἀγῶ-
νας ποὺ εἶχαν ἀναλάβει δὲν εὗρισκε καμμιά ἠθικὴ δικαίωση.

Χαρακτηριστικὰ τῆς καταστάσεως τῶν πνευμάτων στὸν ἰταλικὸ
στρατὸ εἶναι ὅσα ἔγραψε στὸ ἡμερολόγιό του τὴν ἡμέραν τῆς 18^{ης}
Ἰανουαρίου 1941 ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ ἰταλικοῦ ἐπιτελείου Ἀρμελλίνι.
«Εἰς τὴν Ἀλβανίαν, λέγει ὁ Ἀρμελλίνι, ἐξεδηλώθη νέα ἐπίθεσις μὲ
κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Τεπελένι καί, ὅπως συνήθως, ἠναγκάσθημεν νὰ
ὑποχωρήσωμεν. Τὸ ἐλληνικὸν ραδιόφωνον ὁμιλεῖ περὶ συλλήψεως 1000
αἰχμαλώτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ συνταγματάρχης Μενεγκίνι
τοῦ 77^{ου} Συντάγματος. Ἀκόμη καὶ οἱ «Λύκοι τῆς Τοσκάνης», περί-
φημος μεραρχία, ἐμπλακεῖσα διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀφῆκε
τὸ ἔδαφος ποὺ τῆς εἶχον ἐμπιστευθῆ καὶ ἔχασε τὰ πτερά της ἐπὶ τοῦ
πεδίου τῆς μάχης. Εἶναι κάτι τὸ ἀληθῶς ἀπίστευτον. Διερχόμεθα ἀπὸ
μίαν ἠθικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία μᾶς ἀφαιρεῖ κάθε δυνατότητα ἀντι-
δράσεως».

Γιὰ νὰ καταπολεμήσῃ αὐτὴ τὴν ἠθικὴ κρίση ὁ Μουσολίνι, ἀπεφάσισε νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐαρινὴ ἐπίθεση τοῦ Μαρτίου 1941 καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ στὰ στρατεύματά του τὴν ἰδέα ὅτι ἡ νίκη κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἦταν ζήτημα τιμῆς καὶ γοήτρου τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ στρατοῦ της. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἔστειλε στὸ μέτωπο τῆς Ἀλβανίας νέες ἐπίλεκτες μεραρχίες, πλαισιούμενες ἀπὸ ἰσχυρότατο πυροβολικὸ καὶ σημαντικὴ ἀεροπορία, καὶ ἔφθασε ὁ ἴδιος στὴν Ἀλβανία, μαζὶ μὲ ἀνώτατους ἀξιωματούχους τοῦ φασισμοῦ, γιὰ νὰ ἀναπτρώσῃ τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ του καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ἀπὸ κοντὰ τὶς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Στὴ νέα αὐτὴ ἐπίθεση, πὺν ὑπῆρξε τρομερὴ σὲ σφοδρότητα καὶ δύναμη πυρός, οἱ Ἰταλοὶ ἐπολέμησαν μὲ πείσμα καὶ γενναιότητα, ὅλες τῶν ὅμως οἱ προσπάθειες συντρίφθηκαν στὸ χαλύβδινο τεῖχος πὺν εἶχαν ἀνεγείρει τὰ ἡρωϊκὰ στήθη τῶν προμάχων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἡ ἰδέα τοῦ ἰταλικοῦ γοήτρου, μὲ τὴν ὁποία ὁ Μουσολίνι προσπαθοῦσε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐπίθεσή του κατὰ τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ κενὸ πὺν ὑπῆρχε στὴν ψυχὴ τῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν. Ἔτσι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸ πνεῦμα ἐξῆλθε νικηφόρο στὴ σκληρὴ ἀναμέτρησή του μὲ τὴν ὕλη καὶ τὴν ὠμὴ βία, ὁ ἀγνὸς ἰδεαλισμὸς τῶν Ἑλλήνων συνέτριψε τὴν ἀλαζονεία, τὴν ἀρπακτικότητα, τὴν ἀδιαντροπιά τοῦ Ἰταλοῦ δικτάτορα καὶ τῶν τυφλῶν ὀργάνων του.

Β. Ὅπως ἔγραφε τὸν περασμένο αἰῶνα ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς τοῦ πολιτισμοῦ *Jakob Burckhardt* (1818 - 1897) — πὺν ὑπῆρξε συνάδελφος τοῦ Νίτσε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βασιλείας —, ἡ ἀληθέστερη ἐθνικὴ ἱστορία εἶναι ἐκείνη πὺν ἀντιμετωπίζει τὸ ἔθνος παράλληλα καὶ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν παγκόσμια ἱστορία, ὡς ἓνα τμῆμα τοῦ παγκοσμίου συνόλου, πὺν φωτίζεται ἀπὸ τὰ ἴδια ἀστέρια καὶ ἀπειλεῖται ἀπὸ τοὺς ἴδιους κινδύνους.

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ αὐτῆ, οἱ ἀγῶνες τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας στὰ μέτωπα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, οἱ ἀγῶνες τοῦ ναυτικοῦ μας στὸ Αἰγαῖο καὶ στὴν Ἀδριατικὴ, στὴ Μεσόγειο ἢ

ἀκόμα καὶ στὸν Ἀτλαντικό, ἡ ἀντίσταση ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς (1941 - 1944), οἱ μάχες τῶν ἐλευθέρων ἑλληνικῶν δυνάμεων στὰ μέτωπα τῆς Β. Ἀφρικῆς (Ἐλ Ἀλαμέϊν) καὶ τῆς Ἰταλίας (Ρίμινι) δὲν εἶναι μόνον ἀγῶνες ἔθνηκοι γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία μας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀποτελοῦν μιὰ σημαντικὴ συμβολὴ τῆς Ἑλλάδος στὴν παγκόσμια σύγκρουση καὶ ἀναμέτρηση μεταξὺ τῆς δημοκρατικῆς ἰδεολογίας καὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς θεωρίας τοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ ναζισμοῦ.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ φιλόσοφος *Hegel*, ἐρμηνεύοντας τὴν πορεία τῆς ἱστορίας, ἐδίδασκε ὅτι τελικὸς σκοπὸς τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς ἐλευθερίας καὶ ὅτι τὸ γενικὸ πνεῦμα, πὸν διέπει τὸ ἱστορικῶς γίνεσθαι, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του, μετέρχεται μιὰ πανουργία, δηλαδὴ χρησιμοποιοῖ ὡς ὄργανά του τὰ συμφέροντα καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς πανουργίας αὐτῆς εἶναι ὅτι κάθε λαός, ἐπιδιώκοντας νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰ ἰδιαίτερά του συμφέροντα καὶ πάθη, συμβάλλει ἔμμεσα στὴν πραγματοποίηση τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς ἱστορίας, δηλ. βοηθεῖ στὴν προοδευτικὴ συνειδητοποίηση τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν πραγματοποίησή της.

Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ τοῦ *Hegel* περὶ τῆς «πανουργίας τοῦ πνεύματος» ἔχει βεβαίως ἀρκετὴ δόση ἀλήθειας, νομίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐφαρμοσθῇ στὴν περίπτωσι τῶν ἀγῶνων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ γερμανοῖταλικοῦ φασισμοῦ. Εἶναι πράγματι ὀλοφάνερο ὅτι ἡ ὁμόθυμη συμβολὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὸν κοινὸ ἀγῶνα τῶν ἐλευθέρων λαῶν κατὰ τοῦ γερμανοῖταλικοῦ φασισμοῦ δὲν ὑπῆρξε οὔτε ἔμμεση, οὔτε τυχαία, ἀλλ' ὀφείλεται στὴ βαθειὰ καὶ συνειδητὴ πίστη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὰ ἰδανικά τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας, τὰ ὁποῖα πηγάζουν ἀπὸ τὴν τρισχιλιετῆ ἱστορία του καὶ ἀνταποκρίνονται στὶς ἀκατάλυτες κληρονομικὲς καταβολές του. Αὐτὸς εἶναι ὁ βαθύτερος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ κυβερνήτες τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, παρ' ὅλον ὅτι ἔκλιναν προσωπικὰ πρὸς τὸν αὐταρχισμό, ἔταξαν τὴ χώρα μας στὸ πλευρὸ τοῦ δημο-

κρατικοῦ κόσμου καὶ συνεταύτισαν τὴν τύχη τῆς μὲ τὸν κόσμον αὐτό. Γιατὸν ἴδιον ἐπίσης λόγο καὶ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς συμμετέσχε μὲ ἐνθουσιασμό στὸν κοινὸ μὲ τοὺς συμμάχους ἀγώνα καὶ ὑποβλήθηκε ὀλοφυχα σὲ ἀφάνταστες θυσίες γιὰ νὰ συντελέσῃ στὴν αἴσια ἔκβαση τοῦ ἀγώνα αὐτοῦ.

Οἱ ἀρχὲς ποὺ διεκήρυσσε ὁ γερμανοϊταλικὸς φασισμὸς δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν τὴν παραμικρὴ ἀπήχηση στὴν ψυχὴ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, γιατί ἦσαν ἀντίθετες πρὸς τὶς ἐλληνικὲς καὶ χριστιανικὲς παραδόσεις καὶ ἀσυμβίβαστες μὲ τὴ νοστοροπία καὶ τὴ ψυχολογία τοῦ Ἑλληνοῦ. Ὁ ναζισμὸς, ποὺ χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ ἐλευθερόφρονες Γερμανοὺς ὡς μιὰ «ἐπανάσταση τοῦ μηδενισμοῦ», ἀποτελοῦσε μιὰ ἀλόγιστη προσπάθεια πραγματοποιήσεως τῶν νοσηρῶν θεωριῶν τοῦ Νίτσε, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶναι γνωστό, ἐξεθείαζε τὴ «βούληση γιὰ τὴ δύναμη», ἐθαύμαζε τὸ ἰδανικὸ τοῦ «ὑπερανθρώπου» καὶ ἐχαρακτηρίζε περιφρονητικὰ τὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ ὡς «ἠθικὴ τῶν δούλων». Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴ φιλοσοφία τοῦ μηδενισμοῦ ὁ γερμανικὸς ναζισμὸς, ἀπέρριπτε ὡς ἄχρηστες καὶ βλαβερὲς ὅλες τὶς ἠθικὲς ἀξίες ποὺ εἶχαν ἐπικρατήσει στὸν πολιτισμένον κόσμον μετὰ ἀπὸ μακροαίωνα καὶ πολυώδυνη ἐξέλιξη, ἀγνοοῦσε κάθε ἠθικὸ φραγμὸ καὶ ἀναγνώριζε ὡς μοναδικὴ ἀξία, ὡς ἀπόλυτη ρυθμιστικὴ ἀρχὴ τὴν ὑλικὴ δύναμη καὶ τὸ συμφέρον τοῦ φασιστικοῦ κράτους.

Βασικὴ ἐπιδίωξη τοῦ ναζισμοῦ, στὸ ἐσωτερικὸ πεδίο, ἦταν ἡ ἐκμηδένιση τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου, ἡ κατάπιξη ὅλων τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν πολιτῶν σὲ μιὰ ἀγέλη ἀπὸ ρομπότ, ποὺ ἐνεργοῦν καὶ σκέπτονται σύμφωνα μὲ τὶς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἀρχηγοῦ, υἰοθετοῦν ἀνεπιφύλακτα τὶς παρανοϊκὲς θεωρίες του καὶ ὑπακούουν τυφλὰ στὶς ἐγκληματικὲς διαταγὲς του. Γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς ὁ ναζισμὸς, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐξοντώσῃ χιλιάδες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ μὲ σατανικότητα τὴν ἀμείλικτη τρομοκρατία, τὴν ἀσύστολη προπαγάνδα καὶ ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα τοῦ βιασμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης, καὶ

ἔτσι νὰ ἐξαφανίσῃ κάθε ἴχνος ἀντιστάσεως στὴν ἀνήθικη πολιτικὴ του. Στὶς δὲ ἐξωτερικὲς σχέσεις, ὁ ναζισμὸς ἐκήρυττε ἀπερίφραστα τὴν πίστη στὴν «πολιτικὴ τῆς δυνάμεως», τὴν ἀναίσχυνη καταπάτηση καὶ περιφρόνηση τῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν, τὴν ἄσκηση τῆς πολιτικῆς τοῦ «τετελεσμένου γεγονότος», τὴν ἐπιδιώξη τῆς ἐπιβολῆς τῆς γερμανικῆς κοσμοκρατορίας.

Εἶναι ἰδιαίτερα λυπηρὸ ὅτι οἱ ὀλέθριες αὐτὲς ἀντιλήψεις, ποὺ εἶχαν διατυπωθῆ μὲ ἀφάνταστο κννισμό, ἐπηρέασαν σημαντικὴ μερίδα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας. Μεγάλῃ διάδοσῃ εἶχαν ἰδίως οἱ ἀντιλήψεις τοῦ *Haushofer*, πνευματικοῦ μέντορα τοῦ Χίτλερ καὶ ἰδρυτοῦ τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης τῆς γεωπολιτικῆς, ποὺ προσπάθησε νὰ θεμελιώσῃ ἐπιστημονικὰ τὴ θεωρία περὶ τοῦ «ζωτικοῦ χώρου» τῆς Γερμανίας καὶ τὶς κοσμοκρατορικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ χιτλερισμοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ *Haushofer* ἐδίδασκε, χωρὶς κανένα δισταγμὸ, ὅτι τὰ μικρὰ κράτη καὶ συγκεκριμένα ἡ Δανία, τὰ Βαλτικὰ κράτη, ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχουν λόγον ὑπάρξεως, δὲν ἔχουν δικαίωμα ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ πρέπει νὰ ἐξαφανισθοῦν ἀπὸ τὸ χάρτη τῆς γῆς.

Ἐνάλογες ἦσαν καὶ οἱ ἀντιλήψεις καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ ἰταλικοῦ φασισμοῦ ποὺ θέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ Μουσολίνι, πραγματοποιώντας τὸ 1935 τὴν ἀπάνθρωπη ἐπίθεση καὶ κατάκτηση τῆς Αἰθιοπίας καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1940 τὴν ἀνανδρὴ ἐπίθεσή του κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ὅμως κατέληξε σὲ οἰκτρὴ ἦττα, χάρις στὴν εὐψυχία τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν.

Ὁ κίνδυνος ποὺ ἀπέρρεε ἀπὸ τὴ φασιστικὴ καὶ τὴ ναζιστικὴ ἰδεολογία καὶ νοοτροπία γιὰ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα ἦταν μέγιστος. Ὅλα τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ὅλες οἱ πρὸοδοι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους στὸ πεδίο τοῦ δικαίου, τῆς ἠθικῆς, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ἐκινδύνευαν νὰ καταστραφοῦν ἀνεπανόρθωτα καὶ ἡ ἀνθρωπότητα νὰ κρημνισθῆ σὲ μιὰν ἄβυσσο, ὅπου ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ, ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀτόμου θὰ ἀφηνόταν

εἰς τὸ ἔλεος τοῦ παντοδύναμου φασιστικοῦ Κράτους καὶ οἱ διεθνεῖς σχέσεις θὰ ρυθμίζονταν ἀπὸ τὰ ἀχαλίνωτα πάθη καὶ τοὺς νόμους τῆς ζούγκλας. Οἱ δημοκρατικοὶ λαοὶ ἀντελήφθησαν κάπως ἀργὰ τὸ θανάσιμο αὐτὸ κίνδυνον καὶ ἔτσι ἀναγκάσθησαν νὰ ἀποδυθοῦν σὲ τραχύτατους καὶ πολυετεῖς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀποσόβησίν του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὀριστικὴν ἐξαφάνισιν τοῦ φασισμοῦ, γιὰ τὴν ἐκρίζωσιν ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν διεθνῶν σχέσεων τῆς φασιστικῆς νοοτροπίας καὶ ὄλων τῶν ὑποπροϊόντων της, δηλαδὴ τοῦ σωβινισμοῦ, τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, τοῦ ἐπεκτατισμοῦ καὶ γενικὰ τῆς πολιτικῆς τῆς βίας.

Στοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς πὺν τελικὸ στόχον εἶχαν τὴν ἐπικράτησιν τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους δικαίου, στοῦ ἐσωτερικοῦ πεδίου, καὶ τοῦ διεθνοῦς νόμου, στὶς διακρατικὰς σχέσεις, πρωτοστάτησε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940 μέχρι καὶ τῆς τελικῆς νίκης κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος. Ἐτσι ὁ ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἔχει παγκόσμιον χαρακτῆρα, ἔχει πανανθρώπινον ἱστορικὴν καὶ ἠθικὴν σημασίαν, ὅπως ἤδη ἐτόνισε μεγαλόστομος ὁ ποιητὴς Ἄγγελος Σικελιανὸς στοῦ Πανανθρώπινου ἐμβρατήριου τῆς Ἑλλάδος, πὺν καταλήγει μὲ τοὺς ἐξῆς στίχους:

Ὁμπρός, κ' ἢ Ἑλλάδα σκώθηκε
καὶ διασκορπᾷ τὰ σκότη!
Ἀνάστα, ἢ Ἀνθρωπότη,
κι ἀκλόυθα τὴν... Ὁμπρός!

Γ. Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε προκύπτει καὶ ἕνα ἄλλο συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ οἱ κοσμοκρατορικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ Χίτλερ καὶ ἡ προσπάθεια τῶν δύο δικτατόρων νὰ ἐγκαθιδρῦσουν τὸ ὀλοκληρωτικὸ φασιστικὸ Κράτος ἦταν καταδικασμένες σὲ ἀποτυχία καὶ διότι ἦταν ἀντίθετες πρὸς τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας, ὅπως ἔχει διαμορφωθῆ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες. Χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ εἰσέλθουμε τὴ στιγμὴ αὐτὴ στὴ φιλοσοφικὴ συζήτησιν περὶ τοῦ ροῦ τῆς ἱστορίας, μᾶς ἀρκεῖ

να διαπιστώσουμε την ύπαρξη, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα δύο βασικῶν ρευμάτων, δύο βασικῶν τάσεων, πὸν ἀποβλέπουν στὴν πραγματοποίησιν, πρῶτον, τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν καί, δεύτερον, τῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεώς των.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι κατ' ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως πολλοὶ λαοί, οἱ ὁποῖοι ἐστέναζαν κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Αὐστροουγγαρίας, τῆς Μ. Βρεταννίας καὶ ἄλλων δυνάμεων, ἀπέκτησαν κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα τὴν ἀνεξαρτησίαν τους καὶ ἴδρυσαν ἰδιαίτερα ἐθνικὰ κράτη, καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ κίνησις συνεχίσθη με ἐντονώτερο ρυθμὸ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Ἐξ ἄλλου εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως ἔχει ἐπικρατήσει στοὺς περισσότερους λαοὺς τῆς ὑφῆλιου καὶ ὅτι κατ' ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς οἱ μεγάλες μάζες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἔχουν ἀποκτήσει τὶς βασικὰς δημοκρατικὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου, πὸν ἀσφαλίζουν σὲ κάθε ἄτομο τὴν ἐλεύθερον ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του καὶ τὴ συμμετοχὴν του στὸ δημόσιον βίον.

Οἱ δύο αὐτὲς βασικὰς ἀρχές, πὸν ἐπικράτησαν μετὰ ἀπὸ μακροῦς ἀγῶνες, ἔχουν ριζώσει στὴ συνείδησιν τῶν λαῶν καὶ θεωροῦνται ὡς ὀριστικὰ κατακτήσεις, ὡς πολῦτιμα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ λαοὶ δὲν ἔχουν καμμιά διάθεσιν νὰ παραιτηθοῦν. Ὁ Μουσσολίνι καὶ ὁ Χίτλερ περιφρόνησαν βαθύτατα τὶς ἀρχές αὐτὰς καὶ ἀποπειράθησαν νὰ τὶς καταργήσουν, ἐπαναστρέφοντας τὴν ἱστορίαν σὲ ἐποχὰς ὀριστικὰ ξεπερασμέναι καὶ καταδικασμέναι ἀπὸ τὴν κοινὴν συνείδησιν. Ἰδιαίτερα ἐγκληματικὰς ἀλλὰ καὶ ἀνεδαφικὰς ἦσαν οἱ κοσμοκρατορικὰς ἐπιδιώξεις τῶν δύο δικτατόρων, δηλαδὴ ἡ ἀπόπειρα τοῦ Χίτλερ νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν *pacem germanicam*, ὅπως καὶ ἡ ἀντίστοιχη ἀπόπειρα τοῦ Μουσσολίνι νὰ μεταβάλλῃ τὴ Μεσόγειον σὲ ἰταλικὴν θάλασσαν (*mare nostrum*) καὶ νὰ ἐπανασυστήσῃ τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

Οἱ ἀπόπειραι αὐτὰς δὲν ἦσαν δυνατὸν παρὰ νὰ ἀποτύχουν οἰκτρὰ,

γιατι προσέκρουαν στη δύναμη του ροῦ τῆς ἱστορίας, δύναμη ἀκαταμάχητη, πὸν πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀκατάβλητη θέληση ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄλων τῶν λαῶν, πὸν εἶναι προσηλωμένοι στοὺς δημοκρατικούς θεσμούς καὶ στὶς ἀρχές τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἀπὸ τὴν οἰκτρὴ αὐτὴ ἀποτυχία τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ γερμανοϊταλικοῦ φασισμού συνάγεται ἓνα σπουδαῖο καὶ γενικώτερα χρήσιμο ἠθικὸ δίδαγμα, ὅτι δηλαδὴ κάθε προσπάθεια πὸν ἀντιβαίνει στοὺς ροῦν τῆς ἱστορίας, πὸν τείνει νὰ ἀνακόψῃ τὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, κάθε ἐνέργεια πὸν ἀποβλέπει στὴν ὑποδούλωση ξένων λαῶν καὶ τὴν ἀναβίωση ξεπερασμένων ἱστορικῶν σχημάτων, ἀποτελεῖ μιὰ μάταιη προσπάθεια, πὸν ἀργὰ ἢ γρήγορα εἶναι καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, ἀγωνίσθηκε καὶ θυσιάστηκε στοὺς πλευροὺς τῶν συμμάχων του γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν δημοκρατικῶν ἰδεωδῶν, γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, γιὰ τὴν πραγματικὴ ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῆς διεθνοῦς ἠθικῆς καὶ γιὰ νὰ τεθῆ ὀριστικὸ τέλος στὶς τάσεις καὶ μεθόδους τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, τοῦ ἐπεκτατισμοῦ, τῆς βίας καὶ τῆς ἀυθαιρεσίας, πὸν τόσο πολὺ ἐταλαιπώρησαν τὴν ἀνθρωπότητα. Μὲ πολλὴν ὅμως πικρία ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διαπιστώνει ὅτι οἱ ἀρχές αὐτές, γιὰ τίς ὁποῖες ἐπολέμησε στοὺς πλευροὺς τῶν συμμάχων του, παραβιάζονται σήμερα ἀσύστολα καὶ συστηματικὰ ἀπὸ γειτονικὰ κράτη, πὸν ἐπιχειροῦν νὰ ἐφαρμόσουν, στοὺς διεθνῆ πεδία, τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τοὺς νόμους τῆς ζούγκλας, χρησιμοποιοῦν χωρὶς κανένα ἐνδοιασμὸ τὴν προσφιλῆ στοὺς Χίτλερ μέθοδο τοῦ «τετελεσμένου γεγονότος» καὶ δὲν διστάζουν νὰ ἐγείρουν εἰς βάρος τῆς Χώρας μας διεκδικήσεις πὸν ἐμφανίζουν μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὰ σχέδια τοῦ Μουσολίνι γιὰ τὴν ἀνασύσταση τῆς ῶμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι βαθύτατα φιλειρηνικός, ὄχι ἀπὸ ἀδυναμία

ἡ καιροσκοπισμὸς, ἀλλὰ γιατί πιστεύει ὅτι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ διεθνῆς συνεργασία τῶν λαῶν ἀποτελοῦν, ἰδιαίτερα στὴ σύγχρονη ἐποχῇ, ἀπαράιτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ὑλικὴ πρόοδο καὶ εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος. Παρ' ὅλον ὅμως τὸν εἰλικρινῆ φιλειρηνισμό του ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἔχει καμμιά διάθεση νὰ ἀφήσῃ ἀνυπεράσπιστα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τιμῆς του, τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας του, ἀγαθὰ γιὰ τὰ ὁποῖα ἐθυσιάσθησαν χιλιάδες Ἑλλῆνες κατὰ τὴ διάρκεια τῶν προσφάτων ἢ τῶν παλαιότερων ἀγώνων τοῦ ἔθνους μας, ἀγαθὰ πὺν ἔχει χρέος νὰ διατηρήσῃ καὶ παραδῶσῃ ἀκέραια στὶς ἐπερχόμενες γενεές.

Κατὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ Μυθολογία στὸ Μαντεῖο τοῦ Τροφωνίου, πὺν βρῖσκεται στὴν περιοχῇ τῆς Λεβαδείας σὲ βάθος ὀκτῶ μέτρων κάτω ἀπὸ τὴ γῆ, ὑπῆρχαν δύο πηγές. Ἡ μία ἦταν ἀφιερωμένη στὴ Λήθη — καὶ ἀπ' αὐτὴν ἔπιναν ὅσοι κατέβαιναν στὸ Μαντεῖο, γιὰ νὰ λησμονήσουν τὶς φροντίδες τῆς ζωῆς — καὶ ἡ ἄλλη ἦταν ἀφιερωμένη στὴ Μνημοσύνη, καὶ ἀπ' αὐτὴν ἔπιναν ὅλοι ὅσοι ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ Μαντεῖο, γιὰ νὰ συγκρατήσουν ὅσα εἶδαν ἢ ἄκουσαν.

Ἡ ἀλληγορία αὐτὴ εἶναι πάντα ἐπίκαιρη καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη ἐποχῇ. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει πιεῖ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς Λήθης καὶ ἔχει λησμονήσει μὲ μεγαλοφυχία ὅλα τὰ δεινὰ πὺν ὑπέφερε ἀπὸ τοὺς διάφορους κατακτητῆς, πὺν ἐπιβουλεύθησαν πρόσφατα ἢ παλαιότερα τὴν ἀνεξαρτησία του καὶ θέλησαν νὰ τοῦ στερήσουν τὸ δικαίωμα νὰ ζῆ καὶ νὰ ἀναπνέῃ τὸ ζεῖδωρο ἀέρα τῆς ἐλευθερίας. Παράλληλα ὅμως ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει πιεῖ καὶ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς Μνημοσύνης, γιὰ νὰ τιμᾷ καὶ νὰ γεραίρῃ αἰῶνια τὴ μνήμη τῶν χιλιάδων Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν, πὺν ἔδωσαν τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν τιμὴ τῆς πατρίδας καὶ θὰ διατηρῆ πάντα στὴν ψυχὴ του ἄσβεστη τὴ φλόγα τῆς θυσίας γιὰ τὰ ὠραῖα καὶ ὑψηλὰ ἰδανικὰ τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, πὺν γεννήθησαν στὴν ἑλληνικὴ γῆ καὶ σμιλεύθησαν μὲ αἶμα καὶ ἰδρώτα ἑλληνικὸ κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνες τῆς τρισχιλιετοῦς ἱστορίας μας.